

Svoboda je lahko tudi dvorezen meč

Jana Zupančič
dramska igralka
in dobitnica
Dnevnikove
nagrade

✂ Gregor Butala 📷 Jaka Gasar

Pogosto lahko še vedno naletimo na predsodek, da so igralci rahlo samovšečne osebe, ki se tudi izven odra rade izpostavljajo in so v središču pozornosti, toda zdi se, da za dramsko igralko Jano Zupančič to nikakor ne velja. »Pravzaprav ne dajem preveč rada intervjujev,« mi pove, »bolj redkobesedne sorte sem.« Toda skoraj v istem hipu že pristavi, da se rada pogovarja, če le beseda teče o njenem delu – in zares težko je spregledati, da se mu posveča nadvse predano. Zdaj že dolgoletna članica ansambla Mestnega gledališča ljubljanskega, kjer je zaposlena praktično od začetka poklicne poti, je Dnevnikovo nagrado za najboljši umetniški dosežek minule sezone na odru omenjene gledališke hiše prejela za kar tri vloge: zagonetno škotsko kraljico Gruach v uprizoritvi *Dunsinane*, Mašo Kos v drami *3 zime* ter protagonistko Ano v Bergmanovih *Pogovorih na štiri oči*. Dnevnikovo nagrado je sicer v preteklosti enkrat že prejela, in sicer leta 2010.

Ste bili ob novici, da dobite nagrado, kaj presenečeni?

Seveda, saj nagrad ne pričakujem! Sem je pa vsekakor vesela, lepo je, če dobiš priznanje za svoje delo.

Sprašujem zato, ker vedno obstajajo vloge in predstave, ki v celoti neke sezone bolj

izstopajo kot druge, česar se najbrž zavedate tudi igralci...

To drži. In ravno tako ne ponuja vsaka predstava enako izrazitih igralskih priložnosti, nimaš torej vedno tistega tipa vloge, ki bi ponujala dovolj prostora, da v njej izraziš nekaj več. Ampak četudi imam takšno vlogo, mi ne pride na misel, da bi zaradi tega kar koli pričakovala – za kaj takega sem preveč samokritična. Kaj šele, da bi si rekla, to sem pa naredila tako dobro, da bi si pa res kaj zaslužila. (*Smeh.*) Navsezadnje so odločitve o nagrajencih vselej tudi nekoliko subjektivne, to si rečem tako takrat, ko sem nagrajena, kot takrat, ko nisem.

Spomnim se, da ste mi pred leti v intervjuju dejali, da ste »piflarka«, ki se vlog loti zelo marljivo in rada razmišlja o njih, da se vedno trudite, da bi jim prišli do konca, vendar nato niste nikoli povsem zadovoljni z njimi...

Res sem to rekla? (*Smeh.*) No, saj je še vedno tako. Saj ne, da sploh ne bi bila zadovoljna z njimi – trudim se, da med procesom pridem do točke, ko vlogo razumem, začutim in posvojim do te mere, da mi ob koncu vaj ni težko stopiti na oder. Se mi pa običajno zdi, da bi lahko naredila še kaj več, to je res. Toda saj to je verjetno dobro, prav to te poganja – to je tisto, kar te žene, da se nato večkrat še pozno v noč s kolegi pogovarjaš o predstavi, razvijaš lik naprej... Upam, da me to ne bo minilo. Nočem, da bi svoje delo jemala zgolj kot službo, na katero pozabiš v trenutku, ko za-

Nočem, da bi svoje delo jemala zgolj kot službo, na katero pozabiš v trenutku, ko zapreš vrata pisarne oziroma garderobe za sabo. Pa to nikakor ne pomeni, da me vloge spremljajo tudi zunaj gledališča v smislu, da bi vplivale na moje razpoloženje in vsakdanje življenje.

preš vrata pisarne oziroma garderobe za sabo. Pa to nikakor ne pomeni, da me vloge spremljajo tudi zunaj gledališča v smislu, da bi vplivale na moje razpoloženje in vsakdanje življenje – razen morda dva tedna pred premiero, ko pač večino budnega časa preživimo na vajah in imam zato vlogo ves čas nekje v bližini, vseskozi mi malo hodi po glavi in jo premlevam.

Po drugi strani pa – saj najbrž nikoli nihče ne reče, tole vlogo sem pa res slabo naredil.

Mislite, da ne? Razlika je, če rečeš, tole je bilo zanič, ker se mi pač ni ljubilo, ali pa če rečeš, ni mi uspelo, nisem se zmozel prebiti do tistega pravega jedra lika, čeprav sem si želel.

Se je vam kaj takega že zgodilo?

Ne. V taki meri ne, se mi zdi. To bi vedela po tem, da bi mi bilo v neki predstavi težko igrati, počutila bi se izgubljeno. Vendar za nobeno ne morem reči česa podobnega.

Tokrat ste bili nagrajeni za tri povsem različne vloge. Kako ste jih doživljali? Če začnem s škotsko kraljico Gruach v Dunsinanu: zdi se mi, da utegne biti to kar zahteven lik, tako zaradi neobičajnega značaja kot zaradi vpetosti v zelo posebne zgodovinske in družbene okoliščine.

Se strinjam, in morda mi je bila od vseh teh treh vlog ta še najmanj blizu – prav zaradi nenavadnega sveta, v katerega je umeščena. Na vajah smo predelali ogromno zgodovinskega in drugega materiala, da smo se nekako bolje vživeli vanj; prav tako se mi je ob oblikovanju Gruach ves čas »prikazovala« lady Macbeth, ki je sicer nekakšen osnovni model zanjo... No, potem smo se je nekako otresli in šli po svoje. V tem liku sem vseeno videla tudi njegovo človeško plat, mater, žensko, ki se ji lahko zgodijo določena čustva onkraj gole politične preračunljivosti ali uveljavljanja moči, ki jo ima. Želela sem jo narediti manj enoplastno in vsaj do neke mere pokazati, da je tudi ona iz mesa in krvi in da jo lahko tudi kaj pretrese, presenetijo, zamaje. Toda bolj pomemben v predstavi je vendarle ta njen kruti, državniški obraz. Prav zato sta mi osebno morda bližji vlogi Ane in Maše, kjer je čustvena razsežnost bolj izražena.

Ana je obenem tudi lik, skozi katerega se dejansko dogaja vsa predstava.

Vam to ustreza?

Pravzaprav mi. Zaradi tega sicer čutim posebno odgovornost, ki pa se je ne bojim;

imam namreč nadzor nad celoto, pa tudi nekakšen privilegij, da se lahko predstava prilagaja moji dnevni formi, če temu tako rečem, soigralci pa mi sledijo. Njen študij sem sicer občutila kot precej naporen, imela sem namreč razmeroma veliko svobode pri izdelavi lika, vendar je bilo obenem že vse od začetka zelo natančno določeno, kakšno naj bi bilo vzdušje predstave, kateri rezultat želimo doseči, zato s svojo svobodo nisem mogla prav dosti početi, počutila sem se, kot bi imela pristržene peruti. No, nemara pa je bil ta moj občutek ujetosti celo nekaj, kar je hotel režiser doseči, liku Ane se namreč dogaja nekaj zelo podobnega. (*Smeh.*) Pri *Dunsinanu* smo recimo preizkušali številne možnosti, kakšen bi utegnil biti lik Gruach, in se potem odločili, kaj od tega najbolj deluje.

Med procesom torej radi testirate možne različice neke osebe?

Da. In rada o njih razpravljam z režiserjem in soigralci. Meni je pomembno, da me režiser sliši, da ga zanima, kaj lahko prinesem v predstavo. Pomembno je, da je v ekipi dobra komunikacija, sodelovanje in zaupanje. Saj zmorem delati tudi zgolj po navodilih, a imam takrat ponavadi občutek, da svojemu liku nekako ne pridem dovolj blizu, da bi se lahko res zlila z njim. Seveda pa je lahko tudi svoboda dvorezen meč: lahko se primeri, da ne preizkusiš ničesar novega, ampak se zanesesh na to, kar že znaš, se giblješ v območju, kjer se počutiš varno. Potrebujem režiserja, da mi razpira pot. Konec koncev si v gledališču vselej del ekipe, s katero se moraš uskladiti, in v tem pogledu mi ni pravzaprav nič pretežko; nemara tudi zato o svojih vlogah redko razmišljam kot o čem posebnem, saj so vselej del celote, ki sem jo oblikoval skupaj z drugimi.

Pri liku Maše se mi je zdelo zanimivo, da ni preveč izpostavljen, ima razmeroma malo besedila, vendar v tej vlogi na nek način »poveste« veliko, le da na drugačen način, s telesno držo, kretnjami ali načinom, kako postavite krožnike na mizo...

To bo slišati smešno, ampak ko sem prebrala dramo *3 zime*, sem hotela igrati Mašo. Kar nekako sem zagledala ta lik, sploh njegovo starejšo različico, to, kakšno telesno držo ima in podobno. Že dolgo – če sploh kdaj – se mi ni zgodilo, da bi kako vlogo tako močno začutila. In nadvse prijetno se mi je bilo ukvarjati z likom, za katerega sem imela občutek, kot da mi je vse tisto »glavno« o njem že jasno in da se lahko posvetim podrobnostim.

Nekateri igralci pravijo, da imajo že na začetku neki vtis o vlogi, zavest, kaj bi z njo počeli, drugi pa jo raje gradijo postopoma in začnejo nekako iz nič...

Meni je ljubše, kadar začnem iz nič. Toda če se ti pojavi neki res močan vtis, ga ne moreš vselej tako zlahka odmisлити. Saj se včasih izkaže, da je bila tista prvotna podoba, ki si jo imel, napačna, toda v primeru Maše je kar ostala. Najbrž je treba včasih kar preprosto slediti intuiciji.

Se tudi na splošno bolj prepuščate občutkom ali ste bolj analitičen tip, če tako rečem?

Vsekakor prvo. Najprej se odzovem intuitivno. Navsezadnje je nato med vajami veliko pogovorov in premislekov o tem, kaj, kako in zakaj. Nimam nekakšne metode, izdelanega zaporedja, kako se lotiti stvari, vsakič grem po malce drugačni poti. Ali povedano drugače: nimam svojega »načina dela«, temveč sodelujem v nekih načinih dela, se jim prilagajam in upiram, se jim pustim oplajati in tako naprej. x